

Respons

Nigeria: Menneskeofring og ritualdrap

Problemstilling/spørsmål:

- Forekommer det menneskeofring og ritualdrap i Nigeria? Hvis ja, hvor utbredt er det?

Kort om tradisjonell religion og det okkulte i dagens Nigeria

I Nigeria, som i store deler av Afrika sør for Sahara, mener folk flest at magi, hekseri og ånders inngripen i "vår verden" er realiteter man generelt må forholde seg til – både når det gjelder store og små hendelser i livet. Dette har utspring i før-kristne og før-islamske "tradisjonelle" religiøse strømninger, men også kristne og muslimske afrikanere forholder seg som oftest til denne typen okkulte krefter som en realitet. Svært mange – også kristne og muslimer – tyr til amuletter, ritualer og råd fra trollmenn og kloke koner for å beskytte seg mot okkulte krefter som er onde, eller i beste fall uforutsigbare. Svært mange tar det dessuten for gitt at grådighet, maktsyke og misunnelse driver andre til å forsøke å manipulere okkulte krefter til egen vinning og fordel, på andre menneskers bekostning.

Det koster altså å innlate seg med slike okkulte krefter, for åndene er også grådige og gjør ingenting gratis. Prisen er høy – åndene krever gjerne menneskeliv i bytte for å hjelpe de grådige, maktsyke og misunnelige til rikdom, makt og hevn. Det er ikke uvanlig å forklare dødsfall med at en i omgivelsene har "solgt" vedkommende til åndene, som har "spist" den døde. Motivet til den som sto bak kan være fiendskap mot avdøde, men det kan også være generell grådighet og maktsyke – en får ikke åndenes hjelp uten å måtte ofre noen.

Om ritualdrap

Ritualdrap er en kategori innenfor nigeriansk jus som ble innført under britisk kolonistyre (Bastian 2003, s. 73). Den omfatter flere ulike former for drap som har til hensikt å tilfredsstille eller blidgjøre ånder eller guder.

Menneskeofring ble praktisert av enkelte grupper i Nigeria i før-kolonial tid. Ofring av slaver ble for eksempel praktisert i Yorubaland fram til andre halvdel av 1800-tallet (Peel 2000, 69-71). Slik ofring i Yorubaland fant sted i forbindelse med religiøse høytider og i full offentlighet, med prosesjoner og seremonier hvor det meste av det som hendte ble fulgt av et

Respons **Nigeria: Menneskeofring og ritualdrap**

stort publikum. I Igboland foregikk det også menneskeofring av slaver, i forbindelse med begravelsen av viktige personer (Bastian 2003, s. 73).

Ritualdrap omfatter også drap som foregår som et ledd i seremonier, men hvor seremoniene foregår i hemmelighet med bare innvidde tilstede og ikke i full offentlighet. I disse tilfellene gagnar vanligvis også drapet bare de innvidde.

Drap på mennesker for å bruke deler av liket i ritualer (blant annet gjennom kannibalisme) eller til amuletter og lignende, regnes også som ritualdrap, selv om det ikke nødvendigvis er slik at drapet skjer som en del av et ritual.

Dødsfall som hevdes å være forårsaket av hekseri vil i teorien også omfattes av definisjonen av ritualdrap, men juridisk fordrer det at en domstol legger til grunn at den reelle dødsårsaken er hekseri, og ikke sykdom eller ulykke.

Merk at ritualdrap *ikke* omfatter praktisering av dødsstraff innenfor tradisjonell rett. Der hvor tradisjonell rett fordret at lovbrytere ble straffet med døden, skjedde ikke henrettelsen som en del av seremonier eller ritualer, og vedkommendes liv ble ikke tatt for å blidgjøre eller tilfredsstillende ånder eller guder.

Er ritualdrap vanlig i dagens Nigeria?

Det er uenighet om i hvilken grad ritualdrap praktiseres i Nigeria i våre dager. Det som er hevet over enhver tvil, er at nigerianere flest er overbevist om at det er utbredt. Blant annet går dette tydelig fram av flere forskningsartikler med fokus på nigeriansk mediedekning av kriminalsaker som hevdes å være ritualdrap (se for eksempel Bastian 2003; Smith 2007, kapittel 5; Harnischfeger 2006). Ritualdrap og dødsfall forårsaket av hekseri er videre hoved- eller deltema i mengder av nigerianskproduserte videofilmer som når et stort publikum både i Nigeria og Afrika ellers, og tegnede plakater av ritualdrap er i salg på markeder over hele Nigeria.¹ Det er viktig å understreke at disse presseskildringene, videofilmene og plakatenes oppfattes som realistiske skildringer av virkeligheten av store deler av publikum.

Nigeriansk mediedekning av saker som opplyses å være ritualdrap gir inntrykk av at dette er et svært utbredt fenomen som rammer mange. Denne oppfatningen er ikke avgrenset til pressen og til den lavt utdannede majoriteten av befolkningen i Nigeria, den deles også av mange ressurssterke nigerianere med høy utdannelse. Nigeria-forskere med fokus på forestillinger om religion og makt er imidlertid ikke enige om omfanget. Ingen kilder Landinfo kjenner til går så langt som å utelukke at det forekommer ritualdrap. Antropologen Misty Bastian, etnologen Johannes Harnischfeger, religionsviteren Gerrie ter Haar og historikeren Stephen Ellis har alle gjort forskning på denne typen problemstillinger, og mener at ritualdrap antakelig forekommer i et visst omfang i Nigeria (se sitater fra Misty Bastian i IRB-CISR 2005; Harnischfeger 2006 og Ellis & ter Haar 2004). Antropologen Daniel Smith minner imidlertid om at lite av mediedekningen av slike saker i Nigeria bygger på annet enn rykter som ikke er underbygget, her i forbindelse med dekningen i etterkant av Otokoto-saken i 1996.²

¹ Disse plakatenes er på størrelse med filmpostere og inneholder tegnede historier om navngitte personer som hevdes å stå bak svart magi, med svært tydelige gjengivelser av menneskeofringer, suppe kokt på barnelik, osv.

² Samme sak er også fokus for en forskningsartikkel av Misty Bastian (2003).

[T]he Otokoto saga seemed to trigger a spate of child kidnappings, beheadings, and ritual murders across the nation, or more accurately, a rash of stories alleging these happenings. Almost weekly, for several months after the Owerri riots, the media reported such incidents across Nigeria, usually unsubstantiated (Smith 2007, s. 152, Landinfos utheving).

Daniel Smith tar også for seg en annen sak som opptok nigerianske medier i lang tid; Okija-saken fra 2004 (2007, s. 158-162). Den 4. august 2004 gjorde politiet et raid på et hellig sted viet til guden *Ogwugwu* i Okija, i delstaten Anambra i det sørøstlige Nigeria. Politiet rapporterte at de hadde funnet flere dusin lik som ikke var begravd, og et stort antall hodeskaller fra mennesker som var skilt fra kroppen. I pressedekningen av saken ble det hevdet at dette var levninger av mennesker som hadde vært ofre for ritualdrap begått av eller på vegne av rike og mektige personer for at disse skulle oppnå mer rikdom og makt. Smith påpeker imidlertid at likfunnene på det hellige stedet kan ha en annen forklaring:

The Ogwugwu shrines, and many similar ones throughout Igboland and in the communities of other ethnic groups in Nigeria, are described by most Nigerians as legacies of traditional religious practices – practices that in heavily Christian southeastern Nigeria, many regard with disdain. The shrines are dedicated to deities believed to guard and influence various aspects of human affairs. The shrines are administered by priests whose role is to serve the deities, and act as mediators between the deities and the people who come to the shrines seeking assistance. One of the Ogwugwu deity's principal functions is to mediate disputes. When two parties cannot resolve a conflict, they can approach the shrine seeking mediation. In past times, disputes typically focused on land claims; nowadays, settling disagreements over money is more common. In most cases, the shrine priests, for a customary fee, are able to negotiate a settlement. But where arbitration is not possible, each party is required to swear an oath to the deity. The common belief is that calamity, and even death, will befall a party that attempts to deceive or defy the deity. In addition, when someone who had sworn an oath is "killed" by the deity, it is expected that that person's body and all their possessions related to the case must be deposited in the evil forest in order to remove the deity's curse from the kin of the deceased.

When the police raided the Okija shrines in 2004, they arrested thirty priests and charged them with murder. In media interviews the priests defended themselves, claiming that only the deity itself can kill, and that the bodies around the shrine had been brought there by the relatives of the deceased in conformity with tradition (Smith 2007, s. 159).

Dette er ment å illustrere at nigeriansk pressedekning av påståtte ritualdrapssaker ikke er noen pålitelig kilde for hvor utbredt ritualdrap er i Nigeria. Som nevnt ovenfor bygger mye pressedekning på rene rykter, og videre behøver ikke likfunn i seg selv være noe klart bevis på ritualdrap. Selv om forskere har sitert kilder som opplyser at likdeler selges åpent for bruk i amuletter og lignende (Ellis & ter Haar 2004, s. 81), så er det på sin plass å påpeke at disse også kan stamme fra gravrøverier – det behøver ikke være resultat av ritualdrap, selv om det er konklusjonen som trekkes av lokale kilder.

På bakgrunn av dette mener Landinfo at det er sannsynlig at det forekommer ritualdrap i Nigeria, men ikke i på langt nær det omfang en kan få inntrykk av i nigeriansk presse og i samtale med svært mange nigerianere.

Respons **Nigeria: Menneskeofring og ritualdrap**

Hvem kan være utsatt for ritualdrap og dødsfall forårsaket av hekseri?

Tradisjonelt har det vært forutsatt at en person som skulle tas av dage som offer til okkulte krefter, ånder eller guder måtte være en person som står en nær, for ellers ville det ikke være noe reelt offer. I våre dager er det imidlertid vanlig å tro at også livet til fremmede kan tilfredsstillende disse kreftene. Antropologen Daniel Smith siterer en presbyterianerprest:

We Africans have a long tradition of sacrificing human life to seek power or wealth. But in the past, one always had to kill a kinsman. You could not just kill any stranger. This imposed limits and costs to taking a human life. It is not so easy to kill your relation. But now these people kill anybody to satisfy their greed. We are in trouble (Smith 2007, s. 163).

I prinsippet kan en derfor være i fare for ritualdrap både fra dem som står en nær, og fra fremmede. Misty Bastian har kommet med uttalelser til kanadiske utlendingsmyndigheter om hvem som kan være utsatt:

[a]nyone is a potential victim, although the old are thought to be less valuable for ritual murder purposes than the very young and fertile. Youthful women are seen as probably victims; children are definitely seen as victims. There are a few, well-known "cases" where creative artists were supposedly killed because of their talents. I've suggested in my analyses of these rumors that the best potential victim is someone with a lot of personal potential – someone who has a lot of life to live, money to make, children to bear... (IRB-CISR 2005).

Landinfo mener imidlertid det er lite sannsynlig at personer som er utsatt for ritualdrap av ulike typer vil få nyss om det i forkant, siden det vil gi dem mulighet til å komme seg i sikkerhet. Det vil dessuten kunne eksponere dem som har planer om å utføre ritualdrap, og kunne utsette dem for fare – for rettsforfølgelse i regi av myndighetene, og ikke minst for hevnaksjoner eller lynchjakt fra omgivelsene. Det er derfor i deres interesse å utføre ritualdrap i den dypeste hemmelighet, uten at verken ofre eller andre får forutning om hva som foregår. Dette gjelder uavhengig av om de som planlegger udåden står det utpekte offeret nær.

Landinfo gjør ellers oppmerksom på at det foreliggende kildemateriale ikke nevner eksempler på at ritualdrap brukes som straff for normovertredelser av noe slag.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

- Bastian, Misty L. (2003). "Diabolic realities: narratives of conspiracy, transparency and "ritual murder" in the Nigerian popular print and electronic media. I West, Harry G. & Sanders, Todd. *Transparency and conspiracy – Ethnographies of suspicion in the new world order*. Durham: Duke University Press.
- Ellis, Stephen & ter Haar, Gerrie (2004). *Worlds of power – Religious thought and political practice in Africa*. London: Hurst.

Respons Nigeria: Menneskeofring og ritualdrap

- Harnischfeger, Johannes (2006). State decline and the return of occult powers – The case of Prophet Eddy in Nigeria. *Magic, Ritual, and Witchcraft*, 1 (1), 56-78. Tilgjengelig fra <http://magic.pennpress.org/PennPress/journals/magic/sampleArt4.pdf> [lastet ned 23. april 2009]
- IRB-CISR (2005, 22. juli). *Nigeria: Prevalence of ritual murder and human sacrifice and reaction by government authorities (March 2000-July 2005)*. Ottawa: Immigration and Refugee Board of Canada, Research Directorate. Tilgjengelig fra <http://www2.irb-cisr.gc.ca/en/research/rir/?action=record.viewrec&gotorec=450085> [lastet ned 23. april 2009]
- Peel, J.D.Y. (2000). *Religious encounter and the making of the Yoruba*. Bloomington: Indiana University Press.
- Smith, Daniel J. (2007). *A culture of corruption – Everyday deception and popular discontent in Nigeria*. Princeton: Princeton University Press.